

Barbora Weigertová

Syntaktické aspekty existenciální konstrukce v dánštině s přihlédnutím k anglickému a českému překladu

Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav germánských studií, oddělení Skandinavistiky

Posudek vedoucího

Předložená diplomová práce si klade za cíl syntaktický popis existenciální konstrukce v dánštině. Těžištěm práce je podrobná analýza jednotlivých slovních druhů zkoumané konstrukce, tedy i. existenciální podmět *der*, ii. sloveso, iii. nociónální podmět a iv. případné adverbialie. Některé výsledky analýzy jsou dále popsány z pohledu českého a anglického překladu.

Práce je logicky členěna do pěti hlavních kapitol. Úvodní část (kapitola 1) stručně představuje cíl práce a zmiňuje výchozí teoretický rámec pro analýzu. Autorka se rozhodla opřít o stěžejní dílo přední české anglistky Libuše Duškové (*Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*), hlavní britskou gramatiku, jejímž hlavním autorem je Randolph Quirk (*A Comprehensive Grammar of the English Language*) a v neposlední řadě také o dánskou gramatiku Erika Hansena a Larse Heltofta (*Grammatik Over Det Danske Sprog*).

V následující kapitole se autorka podrobně věnuje metodologii (kapitola 2). Analýza se opírá celkem o 120 existenciální konstrukcí, které byly vyexcerpovány ze dvou stylistických odlišných typů textu. Polovina konstrukcí (60 příkladů) představuje texty vydané Evropským parlamentem, které autorka excerpovala pomocí paralelního korpusu InterCorp. Druhá část vzorku byla vybrána z moderní dánské beletrie. Autorka náležitě vybrala tři různá díla (nejstarší z roku 1982), která byla přeložena do češtiny i angličtiny různými překladateli.

Teoretická část práce (kapitola 3) nejprve obecně charakterizuje existenciální konstrukci jako takovou a dále se podrobně zabývá morfologicko-syntaktickými aspekty jednotlivých větných členů. Nejprve podrobně představuje jednotlivé podmětové funkce zájmena *der* (formální, anticipační) a dále popisuje rozdíl v užití podmětového *der* a *det*. Beze sporu zajímavým aspektem je úvaha o sémantice podmětového *der* (kapitola 3.2.2.1), která shrnuje různé pohledy několika významných lingvistů. Dalším zkoumaným elementem je sloveso, zejména tedy sloveso intransitivní ve významu existence nebo objevení se na scéně. Za zmínku určitě stojí výskyt tranzitivních sloves, která pro existenciální konstrukci nejsou typická. Nociónální podmět zkoumala autorka z několika perspektiv – pozice v konstrukci, určenost, struktura (modifikace) a sémantika řídicího členu. Posledním zkoumaným členem je adverbialie, které autorka dělí na predikátové a větné. I zde se pozornost soustředí zejména na pozici v konstrukci a sémantickou roli.

Hlavní částí celé práce je samotná analýza (kapitola 4). Poměrně překvapivý je výskyt sloves. Dalo se očekávat, že beletristické texty budou mnohem rozmanitější, co se týče výskytu různých sloves, to se však nepotvrdilo. Jasně dominantní v obou textech bylo sloveso *være*, ostatní slovesa byla spíše okrajová. Analýza také potvrdila převahu podmětů s negenerickou, neurčitou referencí (pouze celkem 8 výskytů mělo referenci určitou, kataforickou). Zajímavý rozdíl přinesla struktura nociónálního podmětu. V textech Evropského parlamentu bylo 90 % podmětů s modifikací (na rozdíl od 72 % podmětů beletristických), což souvisí také s vyšším počtem sémanticky vyprázdněných substantiv (typu *ting*, *brug*, *grund*, která obvykle vyžadují doplnění nějakým typem postmodifikace. Rozdíl mezi oběma typy textů se objevil také u adverbialie. V beletristických textech převládala adverbialie predikativní v koncové pozici, což odpovídá také základním syntaktickým pravidlům. Naopak v textech Evropského parlamentu dominovala adverbialie větná, zejména v mediální pozici.

Výsledky analýzy jsou stručně shrnuty v závěrečné kapitole (kapitola 5), po které následuje seznam primární i sekundární literatury (kapitola 6), seznam tabulek (kapitola 7) a příloha se všemi excerpovanými konstrukcemi (kapitola 8).

Předložená diplomová práce je poměrně logicky členěná, všechny aspekty postupně popsané v teoretické části jsou následně rozebrány v části analytické. Práce však obsahuje spoustu formálních nedostatků (překlepy, opakování slov) a kostrbatých formulací, namátkou jen pár příkladů:

- str. 7: Práce je koncipována do dvou částí – teoretické a praktické. V části teoretické práce představí problematiku existenciálních větných konstrukcí. Zájmeno „der“, které je uvozuje, bude také představeno vzhledem ke všem jeho rozličným funkcím. Práce dále představí druhy sloves, která se s touto konstrukcí pojí nejčastěji, a prodiskutuje i téma nociónálního podmětu.
- str. 7: Opírat se bude o stěžejní teoretická díla, která o tomto tématu promlouvají...
- str. 9: První kritérium pro výběr krásné literatury bylo klasifikace díla jako beletrie, druhé pak omezení roku vydání.
- str. 9: Vzorek tvoří vždy ty konstrukce, které se objevují jako první na začátcích těchto děl, aniž bych je vědomě vybírala, či třídila.
- str. 10: První část vzorků byla vybrána z knihy *Ragnarok, en gudfortælling* autora Villyho Sørensen. Kniha byla poprvé vydána dánským nakladatelstvím Gyldendal roku 1982, jedná se tedy o nejstarší knihu, kterou analýza použila. Vydání zde použité je elektronické z roku 2016 a zaštitěné dánským nakladatelstvím Saxo, v jehož elektronické bibliotéce je kniha zařazena. Použitým přímým anglickým překladem z dánštiny se jménem *The Downfall of the Gods* je tištěné vydání z roku 1989 přeložené překladatelkou Paulou Hostrup-Jessen pro nakladatelství University of Nebraska Press: Lincoln and London.
- str. 12: Vzato v obecném měřítku, existenciální konstrukce je zkoumána minimálně již sto let.
- str. 14: S jazykem anglickým se u některých těchto konstrukcí překlad rozchází, protože anglické „there“ v tomto případě tak široké možnosti nemá.
- str. 15: Druhé zmíněné zájmeno přitom uvozuje infinitivní konstrukce nebo věty vedlejší. „Der“ naproti tomu uvozuje nominále.
- str. 16: Jak již bylo zmíněno v předešlých částech, v dánštině – na rozdíl od angličtiny, či dokonce jí bližší norštiny – dochází k možnosti záměnnosti „der“ (there) s „det“ (it).

Poznámky a dotazy k obhajobě:

1. V kapitole 2. *Metodologie* autorka zmiňuje, že se analýza zakládá na celkovém počtu 120 konstrukcí. Nicméně na str. 9 se dočteme, že oněch 120 konstrukcí je pouze u textů Evropského parlamentu, dalších 120 potom z beletrie. Celkový počet tak je 240 konstrukcí. Avšak v praktické části autorka opět vychází z celkového počtu 120 (např. v tabulce 6 na str. 34).
2. Chybí alespoň stručná stylistická charakteristika obou vzorků. Není tedy na první pohled zcela zřejmé, proč si autorka vybrala právě zmíněné texty.
3. Na str. 14 (kapitola 3.2.1.1) autorka popisuje zájmeno *der* ve funkci formálního podmětu. Uvádí však příklad *Der læses mange bøger her*. Jedná se tady však o formální podmět?
4. Kapitola 4.3 začíná popisem struktury nociónálního podmětu. Tomu je však následně věnovaná samostatná podkapitola 4.3.2 (na str. 46). Takové členění je poměrně nelogické.
5. Tabulky v analytické části nejsou příliš přehledné, zejména celkový počet není úplně vypovídající. Větší smysl by dávalo ukázat procentuální rozdělení v jednotlivých částech, např. tabulka 19 na str. 46 takto:

	s modifikací	bez modifikace
Beletrie	43 (72 %)	17 (28 %)
Evropský parlament	54 (90 %)	6 (10 %)

6. Rozdělení substantiv v tabulce 24 na str. 50 nedává úplně smysl. Lepší by bylo vyčlenit pouze ta substantiva, která jsou sémanticky natolik vyprázdněná, že vyžadují nějaké doplnění postmodifikací. Substantiva jako např. *folk*, *menneske*, *land* do této kategorie určitě nespádají.

7. Jak by se daly oba typy textů stylisticky definovat s ohledem na zkoumanou konstrukci?

8. Práce si kladla za cíl přihlídnout k anglických a českým překladům. Jaké poznatky autorka v tomto ohledu pozorovala?

Závěr:

Přes výše zmíněné nedostatky a poznámky splňuje předložená práce Barbory Weigertové požadavky kladené na bakalářské práce. Proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně hodnotím jako **dobrou**.

Praze 5. září 2023

PhDr. Pavel Dubec. Ph.D.